

Deel I

*Trends op de
arbeidsmarkt*

2005

9

VLAAMSE BELEIDSKEUZES VOOR WERK IN 2006

Hoofdstuk 1

*Wouter Appeltans, Nick Matheus & Lieven Van Wichelen
Administratie Werkgelegenheid*

In november 2005 werden de nieuwe beleidsbrieven voor werk en sociale economie voorgesteld aan het Vlaamse parlement. Samen met het Vlaams werkgelegenheidsakkoord 2005-2006, dat in het voorjaar van 2005 werd afgesloten met de sociale partners, vormen deze nieuwe beleidsbrieven het canvas voor het Vlaamse arbeidsmarktbeleid in 2006. Met deze bijdrage willen we een overzicht bieden van de nieuwe¹ beleidsaccenten: we onderzoeken hoe de beleidsmargin inzake werk en sociale economie in 2005 en 2006 wordt ingezet, geven een overzicht van de prioritaire kansengroepen van het Vlaamse arbeidsmarktbeleid en gaan dieper in op een aantal nieuwe beleidsaccenten.

1 Inzet van de beleidsmargin voor werk en sociale economie in 2006

Om de implicaties van de recente beleidskeuzes te kunnen inschatten, vertrekken we van de effectieve bestedingen voor werk en sociale economie in 2004. Vervolgens lichten we de budgettaire impact toe van het Vlaams werkgelegenheidsakkoord 2005-2006 en van de nieuwe initiatieven in de beleidsbrieven werk en sociale economie voor 2006.

1.1 **■** Uitgangspunt: de uitgaven voor werk en sociale economie in 2004

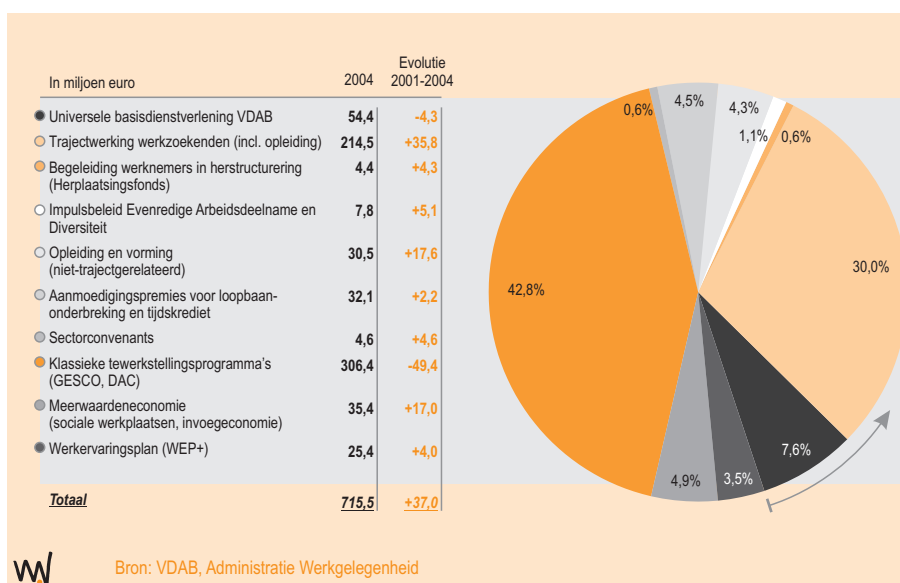
In 2004 werd er in Vlaanderen naar schatting 715 miljoen euro uitgegeven aan maatregelen binnen het beleidsdomein werk en sociale economie. De thematische verdeling van deze uitgaven (figuur 1) toont dat in 2004 ongeveer 306 miljoen euro of 42% van het totale budget bestemd was

¹ Het is binnen het bestek van dit artikel niet mogelijk een exhaustief overzicht te bieden van alle aspecten van het Vlaamse werkgelegenheidsbeleid. We streven dan ook geen volledigheid na, maar besteden vooral aandacht aan de nieuwe initiatieven voor (2005 en) 2006.

voor de klassieke tewerkstellingsprogramma's, de Gesubsidieerde Contractuelen (Gesco) en het Derde Arbeidscircuit (DAC).

Figuur 1.1

Thematische verdeling van de uitgaven voor werk en sociale economie² (Vlaanderen; 2004)³

De trajectwerking voor werkzoekenden was met 30% van de middelen of bijna 215 miljoen euro de op een na grootste uitgavenpost. De drie volgende posten in volgorde van budgettaire omvang zijn de universele basisdienstverlening van de VDAB (voor werknemers, werkzoekenden en werkgevers; 8% van de totale uitgaven), de programma's voor meerwaardeneconomie (met onder meer de sociale werkplaatsen en invoegbedrijven en -afdelingen; 5% van de uitgaven), de Vlaamse aanmoedigingspremies voor loopbaanonderbreking en tijdskrediet en de werkervaringsprogramma's⁴ (elk ongeveer 4%).

2 Niet al deze middelen komen uit de Vlaamse begroting, met name de ESF-middelen die de VDAB aanwendt (21,7 miljoen euro) en de federale middelen afkomstig van het inschakelingsplan voor werkzoekenden (10,5 miljoen euro). De uitgaven voor de tewerkstelling van arbeidsgehandicapten (o.a. beschutte werkplaatsen, loonkostsubsidies) worden hier buiten beschouwing gelaten, net als een aantal kleinere uitgaven (zoals o.a. de werkingskosten voor het subregionale beleid, kosten voor een aantal pilotprojecten, kosten voor onderzoek en algemene werkingskosten; in de begroting maken deze kosten minder dan 1% van de totale uitgaven uit).

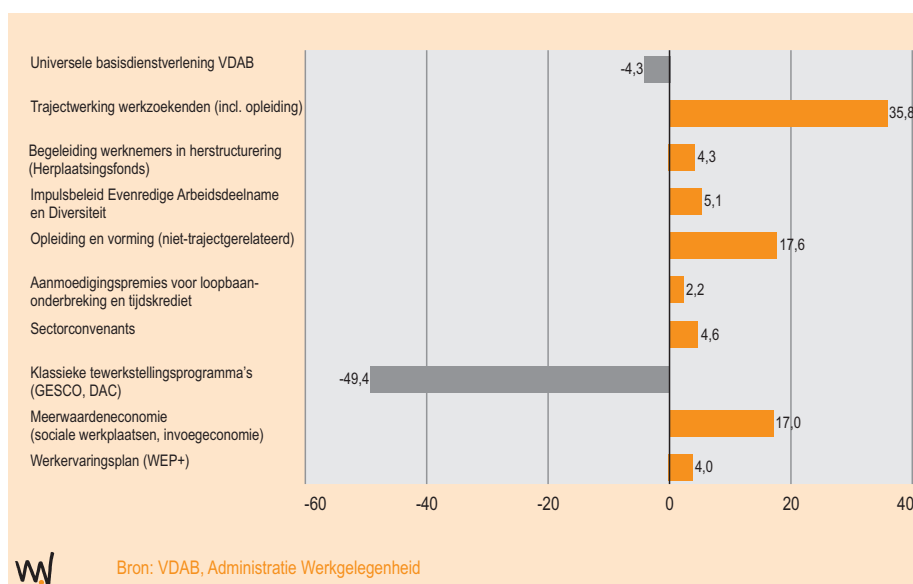
3 Voor een uitgebreide tabel met de bedragen in miljoen euro voor de jaren 2001 tot 2004 verwijzen we naar de cijferbijlage op www.steunpuntwav.be, publicaties.

4 Het gaat hier uitsluitend om de uitgaven voor het werkervaringsprogramma WEP+, de andere belangrijke werkervaringsmaatregel (de individuele beroepsopleiding in de onderneming of IBO) kost de Vlaamse overheid zo goed als niets: de federale overheid (RVA) betaalt immers de wacht- en werkloosheidsuitkering van de cursisten in IBO verder uit.

Uit de budgettaire evolutie in figuur 1.2 blijkt dat de voorbije jaren vooral geïnvesteerd is in de verdere uitbouw van de trajectwerking voor werkzoekenden (+36 miljoen euro of +20% in de periode 2001-2004). Ook de bestedingen voor opleiding en vorming buiten de trajectwerking voor werkzoekenden (met onder meer de opleidingscheques voor werknemers) en de uitgaven voor de programma's voor meerwaardeneconomie namen elk toe met 17 miljoen euro. Voor beide posten betekent dit een verdubbeling van de uitgaven tegenover 2001. De belangrijkste daling in de uitgaven houdt verband met de gedeeltelijke regularisering van de 'klassieke' tewerkstellingsprogramma's (met name van DAC), waardoor de betrokken uitgaven binnen het beleidsdomein werk en sociale economie daalden met bijna 50 miljoen euro.

Figuur 1.2

De evolutie van de uitgaven voor werk en sociale economie in miljoen euro (Vlaanderen; 2001-2004)

1.2 ■ ■ De extra middelen uit de Vlaamse ondernemingsconferentie

Vooraf in 2004 was er een sterke toename van de uitgaven met meer dan 32 miljoen euro, waarvan 17 miljoen voor de VDAB-trajectwerking.⁵ Deze verhoogde investering in de trajectwerking is hoofdzakelijk toe te schrijven aan de Vlaamse ondernemingsconferentie, die in het najaar van

⁵ Zie cijferbijlage op www.steunpuntwav.be, publicaties.

2003 voor een budgettaire impuls van 32 miljoen euro zorgde (tabel 1.1). Het gros van deze bijkomende middelen (26 miljoen euro) werd bestemd voor de realisatie van de 'sluitende aanpak', een begeleidingsaanpak die uitgaat van de ambitie om iedere werkzoekende een nieuwe start aan te bieden in de vorm van begeleiding en/of opleiding. Deze middelen werden grotendeels toegewezen aan de VDAB-dienstverlening (23,6 miljoen euro), maar ook aan het WEP+ programma (2,4 miljoen euro,⁶ goed voor een uitbreiding met 200 plaatsen).

Dat het realiseren van de sluitende aanpak voor werkzoekenden een centrale doelstelling van het huidige Vlaamse beleid blijft, mag blijken uit het feit dat hiervoor in 2005 nogmaals 7 miljoen euro extra uit de middelen van de ondernemingsconferentie voorzien werd, waarvan 4,6 miljoen voor de trajectwerking van de VDAB en 2,4 miljoen voor 200 extra plaatsen binnen WEP+ (tabel 1.1).

Tabel 1.1

Thematische verdeling van de extra middelen voor werk en sociale economie afkomstig van de ondernemingsconferentie (2004-2005)

In miljoen euro	2004 t.o.v. 2003	2005 t.o.v. 2003	2005 t.o.v. 2004
Sluitende aanpak voor werkzoekenden	+26,0	+33,0	+7,0
– basisdienstverlening en trajectwerking VDAB	+23,6	+28,2	+4,6
– WEP+	+2,4	+4,8	+2,4
Premies knelpuntberoepen	+3,0	+3,0	-
Opleidingscheques werknemers	+2,0	+2,0	-
Uitbreiding meerwaardeconomie (kringloopcentra)	+1,0	+1,0	-
TOTAAL	+32,0	+39,0	+7,0

Bron: Administratie Werkgelegenheid

Een ander thema uit de ondernemingsconferentie dat in de huidige legislatuur prominent zal terugkeren (zie paragraaf 3.3) zijn de knelpuntberoepen. Concreet werd 3 miljoen euro vrijgemaakt voor premies om de deelname van werkzoekenden te stimuleren aan opleidingen die toegang geven tot de uitoefening van een knelpuntberoep. Daarnaast ging 2 miljoen euro naar bijkomende maatregelen binnen het stelsel van de opleidingscheques voor werknemers; die moeten bijdragen tot een verhoogde deelname van kort- en middengediplomeerden aan de maatregel.

6 Al is deze toename nog niet duidelijk te zien in de uitgaven voor 2004.

1.3 ■■ De extra middelen uit het Vlaams werkgelegenheidsakkoord 2005-2006

Hoewel het aantreden van de nieuwe Vlaamse Regering werd gekenmerkt door inspanningen om binnen een strikt budgettair kader te blijven, werden met het afsluiten van het Vlaams werkgelegenheidsakkoord 2005-2006 tussen de Vlaamse Regering en sociale partners opnieuw extra middelen vrijgemaakt. In totaal werd 24 miljoen euro voorzien voor de uitvoering van dit werkgelegenheidsakkoord, waarvan het merendeel bestemd is voor het beleidsdomein werk en sociale economie (tabel 1.2).

Tabel 1.2

De belangrijkste bijkomende middelen uit het Vlaams werkgelegenheidsakkoord (2005-2006)

In miljoen euro	Initieel voorzien 2005 t.o.v. 2004	Definitieve toewijzing 2005 t.o.v. 2004	Initieel voorzien 2006 t.o.v. 2004
Uitbreiding WEP+	+3,0	+3,0	+3,0
Uitbreiding plaatsen invoegeconomie	+2,5	+2,5	+2,5
Realisatie sluitende aanpak deeltijds leren en werken	+5,0*	+1,4 ⁷	+5,0*
Weerwerkpremie	+6,5	+0,1	+13,5
Uitbreiding capaciteit opleidingen knelpuntberoepen	+6,1	+6,1	
Tegemoetkoming materiaalkosten lerenden	+1,0**	+1,0**	
Pact jeugdwerkloosheid		+6,1	
Wegwerken wachtlijsten VDAB-opleidingen		+3,9	
TOTAAL	+24,0	+24,0	+24,0

* Niet bestemd voor het beleidsdomein werk en sociale economie, maar voor onderwijs.

** 0,9 miljoen hiervan is bestemd voor het beleidsdomein onderwijs.

Bron: Administratie Werkgelegenheid

Een nieuwe maatregel uit het Vlaams werkgelegenheidsakkoord 2005-2006 is de weerwerkpremie.⁸ Dit is een financiële tegemoetkoming voor oudere werknemers die na ontslag bij een onderneming in moeilijkheden of in herstructurering een duurzame job vinden bij een nieuwe werkgever. Voor deze nieuwe maatregel werd initieel 6,5 miljoen gereserveerd in 2005, maar aangezien de maatregel pas in juli 2005 in werking trad, en er bovendien een inloopperiode no-

7 Oorspronkelijk was in 2005 5 miljoen euro bestemd voor de realisatie van de sluitende aanpak in het kader van het deeltijds leren en werken in het beleidsdomein onderwijs. Bij de definitieve toewijzing van deze middelen wordt slechts 1,4 miljoen euro bestemd voor het deeltijds leren en werken, en bovendien gaan deze middelen naar het ESF-agentschap: de 1,4 miljoen euro zal dienen als Vlaamse cofinanciering (naast de ESF-middelen) voor de realisatie van brugprojecten en voortrajecten voor deeltijds lerenden.

8 De weerwerkpremie bedraagt tot 150 euro per maand en wordt gedurende maximaal een jaar toegekend aan 50-plussers die het slachtoffer worden van herstructureringen en in het kader van een actieve herplaatsingsprocedure een duurzame job vinden bij een nieuwe werkgever. De maatregel is sinds 1 juli 2005 van kracht. De weerwerkpremie is de concrete uitwerking van het fiscale rugzakje voor oudere werknemers dat aangekondigd werd in de beleidsnota werk 2004-2009. Het is de bedoeling de financiële aanmoediging tot hertewerkstelling op termijn automatisch via de personenbelasting te verrekenen. De onderhandelingen over de geplande belastingvermindering vergen echter afstemming met de federale overheid en dus wordt de financiële aanmoediging in 2005 (vanaf 1 juli) en 2006 toegekend in de vorm van een maandelijkse 'weerwerkpremie'.

dig is om deze maatregel bekend te maken, bleek het bij de definitieve toewijzing voldoende om 0,1 miljoen euro te voorzien voor 2005.

Een aanzienlijk deel van de extra middelen van het Vlaams werkgelegenheidsakkoord gaat naar de uitbreiding van de capaciteit voor opleidingen voor werkzoekenden die leiden naar een knelpuntberoep. Hiervoor werd eenmalig 6,1 miljoen euro voorzien voor de VDAB; er wordt gemikt op een jaarlijkse verhoging van de opleidingscapaciteit met 2 000 plaatsen gespreid over 2 jaar. Daarnaast is nog 1 miljoen euro voorzien voor de tegemoetkoming in de materiaalkosten van lerenden.

Daarnaast gaat nog 3 miljoen euro naar de verdere uitbreiding van het werkervaringsprogramma WEP+ (+180 plaatsen) en 2,5 miljoen euro naar de verhoging van het aantal plaatsen in de invoegeconomie (+1 250 VTE's, waarvan 750 met het oog op de creatie van banen in het dienstenchequecircuit). Deze maatregelen werden genomen om binnen het kader van de sluitende aanpak voor werkzoekenden een groeppad te realiseren voor werkervaring.

Het gedeelte van het initiële budget dat niet wordt aangewend in 2005 (met name 10 miljoen euro van het budget voor de weerwerkpremie en het deeltijds leren en werken), werd inmiddels geheroriënteerd naar andere initiatieven: 6,1 miljoen gaat naar de uitvoering van het 'pact jeugdwerkloosheid' in een aantal steden en gemeenten waar deze het hoogst is (zie paragraaf 2.3), de overige 3,9 miljoen wordt in 2005 ingezet voor het wegwerken van wachtlijsten in de opleidingen bij VDAB.

1.4 ■■ De middelen voor werk en sociale economie in 2006

Uit de initiële⁹ begroting voor werk en sociale economie in 2006 blijkt dat de engagementen uit de ondernemingsconferentie en het werkgelegenheidsakkoord ten opzichte van 2004 een extra impuls geven van ongeveer 26 miljoen euro.¹⁰ De thematische verdeling van deze extra middelen in tabel 1.3 weerspiegelt onder meer de hierboven besproken extra investering in de sluitende aanpak voor werkzoekenden (met onder meer de trajectwerking, werkervaring en invoegeconomie).

9 Op basis van de initiële begroting zoals deze principieel werd goedgekeurd door de Vlaamse Regering en neergelegd in het Vlaams Parlement

10 Het thematisch overzicht van de 26 miljoen euro extra voor 2006 (evolutie tegenover 2004) in tabel 1.3 groepeerde de initiatieven voor werk en sociale economie uit de laatste kolom van tabel 1.1 (ondernemingsconferentie) en tabel 1.2 (werkgelegenheidsakkoord), dus met uitzondering van de voorziene 5 miljoen euro voor de sluitende aanpak deeltijds leren en werken (= beleidsdomein onderwijs): 7 miljoen (tabel 1.1) + 24 miljoen – 5 miljoen (tabel 1.2) = 26 miljoen.

Tabel 1.3

Thematische verdeling van de bijkomende middelen op basis van de initiële begroting voor werk en sociale economie in 2006

In miljoen euro	2004-2006
Engagements uit de ondernemingsconferentie en het Vlaams werkgelegenheidsakkoord 2005-2006: Totaal	+26,0
Waarvan:	
Trajectwerking werkzoekenden	+4,6
Begeleiding werknemers in herstructurering (weerwerkpremie)	+13,5
Meerwaardeneconomie (invoegeconomie)	+2,5
Werkvervalsplan (WEP+)	+5,4
Uitgaven in het kader van de eindeloopbaanproblematiek	+20,0
TOTAAL	+46,0

Bron: Administratie Werkgelegenheid

In de initiële begroting voor 2006 werd daarnaast voor 20 miljoen euro aan bijkomende middelen ingeschreven 'tot dekking van de uitgaven in het kader van de eindeloopbaanproblematiek'. De concrete invulling van deze extra middelen is bij het schrijven van dit overzicht (begin november 2005) nog niet definitief afgerond, al is een deel ervan (4 miljoen euro) alvast gereserveerd voor de uitvoering van het 'pact jeugdwerkloosheid' in 2006, met name de creatie van extra jobs in de meerwaardeneconomie (invoegbedrijven, buurt- en nabijheidsdiensten, zie paragraaf 2.3). De overige 16 miljoen euro zal voornamelijk worden ingezet voor het Vlaamse beleid inzake actief ouder worden, ter ondersteuning van het federale Generatiepact (zie paragraaf 2.1).

2 *De prioritaire doelgroepen van het Vlaamse arbeidsmarktbeleid in 2006*

We vullen het bovenstaande budgettaire overzicht aan met een overzicht van de prioritaire doelgroepen voor 2006. Hoewel de Vlaamse overheid via het beleid voor evenredige arbeidsdeelname en diversiteit oog heeft voor de evenredige deelname van alle kansengroepen, blijkt uit de recente beleidsopties voor 2006 vooral een versterkte aandacht voor ouderen, allochtonen en kortgeschoolde jonge werkzoekenden.

2.1 Ouderen

De gevolgen van de vergrijzing zullen Vlaanderen het hardst treffen van alle Belgische regio's: de verhouding tussen actieven en niet-actieven kantelt in Vlaanderen sneller en sterker dan in Wallonië en Brussel. Het 'opdrogen' van de arbeidsmarkt laat zich het eerst en sterkst voelen in Vlaanderen, de komende 20 jaar daalt de bevolking op beroepsactieve leeftijd (15-64 jaar) met ruim 180 000 personen.

De centrale hefboomen om het actief ouder worden te stimuleren behoren in België tot de bevoegdheden van de federale overheid (onder andere de pensioenwetgeving en de sociale zekerheid). Maar ook de Vlaamse overheid beschikt met de bevoegdheden voor beroepsopleiding, arbeidsbemiddeling en outplacement over een aantal belangrijke hefboomen om het actief ouder worden aan te moedigen.

Via het Herplaatsingsfonds subsidieert Vlaanderen al sinds 2000 de herplaatsing van door faillissement of herstructurering getroffen werknemers. In 2005 werd het toepassingsgebied van het Herplaatsingsfonds verruimd, en werd bovendien de weerwerkpremie gelanceerd die ontslagen werknemers een financieel steuntje in de rug biedt wanneer ze na een herplaatsingsprocedure een nieuwe job vinden bij een nieuwe werkgever.

De trajectwerking vormt het middelpunt van de dienstverlening aan werkzoekenden. In de nieuwe beheersovereenkomst 2005-2009 tussen de Vlaamse Regering en VDAB werd als doelstelling opgenomen om het aandeel 50-plussers in de opleidings- en begeleidingsmodules van de trajectwerking te verhogen, wat op termijn moet leiden tot een positieve oververtegenwoordiging. Oudere werkzoekenden waren de voorbije jaren immers stelselmatig ondervertegenwoordigd in de trajectwerking. In combinatie met een aantal wijzigingen in de (federale)

Hfdst. 4 werkloosheidsreglementering, die ervoor zorgen dat steeds meer 50-plussers als werkzoekende ingeschreven zijn, belooft deze ambitieuze doelstelling een sterke toename van het aantal trajecten voor oudere werkzoekenden in Vlaanderen.

Rest de vraag hoe een 50-plus-traject er precies uit moet zien, en hoe oudere werkzoekenden toeleid zullen worden naar de dienstverlening van VDAB. In haar huidige vorm weet de toeleiding van 50-plussers immers slechts weinig oudere werkzoekenden te overtuigen om in een traject te stappen, wat doet vermoeden dat een actievere toeleiding zal nodig zijn. In de beleidsbrief werk 2006 wordt een dialoog met de sociale partners aangekondigd over de opmaak van een actieplan voor ouderen. Dit actieplan zal duidelijkheid moeten bieden over de gewenste bijsturing van de toeleiding via de bijblijfconsulenten, de ontwikkeling van een nieuwe methodiek

voor de collectieve begeleiding van oudere werkzoekenden en de versterking van de vacaturewerking voor ouderen.

2.2 Allochtonen

Vlaanderen slaagde er in het verleden onvoldoende in om kansen te creëren voor allochtone werkzoekenden. De arbeidsdeelname van de Vlaamse niet-EU-burgers is in internationaal perspectief erg laag (38,5% tegenover een gemiddelde van 54% in EU-25), en de kloof met de Vlamingen met Belgische nationaliteit bedraagt maar liefst 26,4 procentpunten. Het wekt dan ook weinig verbazing dat het verhogen van de arbeidsdeelname van allochtonen in de beleidsbrief werk 2006 wordt aangemerkt als een van de centrale uitdagingen voor het Vlaamse beleid. In afwachting van het in de beleidsbrief aangekondigde 'actieplan allochtonen', dat een aantal meer gerichte initiatieven zal omvatten, komt de aandacht voor allochtonen binnen het Vlaamse arbeidsmarktbeleid vooral tot uiting via de zogenaamde diversiteitstoets. Deze toetst de evenredige deelname van de verschillende kansengroepen, en in het bijzonder de allochtonen, aan de verschillende Vlaamse beleidsmaatregelen (alternerend leren, trajectwerking voor werkzoekenden, opleidingscheques, ...) en geeft waar nodig aanleiding tot bijsturingen. Bijvoorbeeld de doelstelling van een positieve oververtegenwoordiging van allochtonen in de trajectwerking voor werkzoekenden in de nieuwe beheersovereenkomst tussen de Vlaamse Regering en de VDAB vormt een belangrijke toepassing van dit principe. Hfdst. 7 Hfdst. 12

Voor de anderstalige nieuwkomers wordt gewerkt aan een behoeftedekkend aanbod van inwerktrajecten, met bijzondere aandacht voor de overgang van het primaire naar het secundaire inburgeringstraject.

2.3 Kortgeschoolde jonge werkzoekenden

De lichte daling (-3%) van het aantal ingeschreven jonge werkzoekenden in 2004 kon niet verhelen dat er een harde kern van werkzoekende jongeren blijft bestaan die er niet in slaagt om op eigen kracht uit de werkloosheid te geraken. In 2004 was er trouwens een forse toename van het aantal zeer langdurig werkloze jongeren – het aantal Vlamingen onder de 30 dat tussen de 2 en de 5 jaar werkloos was steeg met 15% – en dit ondanks de controle op de beschikbaarheid van werklozen door de RVA en de curatieve werking van de VDAB, die in 2004 gericht waren op de langdurig werkzoekenden tot 30 jaar. Maar liefst 75% van de zeer langdurig werkzoekende jongeren is kortgeschoold: de ongekwalificeerde uitstroom uit het initiële onderwijs speelt dus een belangrijke rol in de jeugdwerkloosheid. Hfdst. 4

Net als de allochtonen zijn de jonge werklozen geconcentreerd in een aantal regio's: zo vinden we een derde van de jonge werklozen terug in een 15-tal Vlaamse steden en gemeenten. De Vlaamse regering plant daarom vanaf december 2005 gerichte acties naar de laaggeschoolde jongeren in de dertien op dat vlak meest problematische Vlaamse steden en gemeenten:¹¹ Antwerpen, Genk, Gent, Ronse, Beringen, Maasmechelen, Mechelen, Heusden-Zolder, Oostende, Houthalen-Helchteren, Leuven, Hasselt en Aalst. Deze steden en gemeenten maken in de meeste gevallen ook deel uit van de regio's met het hoogste aandeel allochtonen in de werkzoekenden-

Hfdst. 8 populatie (grootsteden, ex-mijngemeenten). Een gerichte actie voor de harde kern van jonge werklozen spoort dan ook samen met een gerichte actie voor werkzoekende allochtonen.

De bijkomende middelen voor dit 'pact jeugdwerkloosheid' (zie paragrafen 1.3 en 1.4) worden ingezet voor de verdieping van de sluitende aanpak voor de harde kern van werkzoekende jongeren. De Vlaamse overheid sluit hiervoor convenants af met de betrokken lokale besturen, die in partnerschap met VDAB de geplande acties zullen sturen. Concreet wordt voor de activering van de jongeren gebruik gemaakt van onder andere jobhunting, intensieve jobcoaching en het aanbieden van jobs op maat, aangevuld met andere bestaande instrumenten (onder andere IBO, instapopleiding en voltijds engagement bij de combinatie leren en werken). Voor jongeren die nog niet arbeidsrijp zijn worden waar mogelijk jobs in de sociale economie ter beschikking gesteld (onder andere invoegeconomie en buurt- en nabijheidsdiensten).

3 *Nieuwe accenten in het Vlaamse arbeidsmarktbeleid in 2006*

Naast de budgettaire accenten en prioritaire kansengroepen worden in 2006 ook een aantal inhoudelijke accenten gelegd in het Vlaamse arbeidsmarktbeleid. We onderscheiden hieronder de keuze voor partnerschap in de voorbereiding en uitvoering van het beleid, de prioritaire keuze voor werkervaring als opstap naar een duurzame integratie op de arbeidsmarkt, de focus op het wegwerken van structurele knelpuntvacatures, en de impact van de Europese dimensie op het Vlaamse beleid.

11 Het gaat concreet om de Vlaamse steden en gemeenten waar de voorbije drie jaar (periode 2002-2004) de gemiddelde jeugdwerkloosheidsgraad minimaal 25% bedroeg, en die steden en gemeenten waar de jeugdwerkloosheidsgraad in de periode 2002-2004 gemiddelde minimaal 20% bedroeg én met een gemiddeld aantal -25-jarige laaggeschoolde werkzoekenden van minimaal 200 (in de periode augustus 2003 - augustus 2005).

3.1 *Partnerschap voor werk*

De notie partnerschap krijgt in 2006 een centrale plaats, en dit zowel in de voorbereiding van het beleid als bij de uitvoering ervan.

3.1.1 *Partnerschap tussen Onderwijs en Werk*

De bundeling van de beleidsdomeinen werk en onderwijs in de huidige legislatuur biedt een uitgelezen kans om onderwijs en arbeidsmarkt beter op elkaar af te stemmen. Het nieuwe partnerschap tussen deze beide beleidsdomeinen wordt belichaamd in de nieuwe interdepartementale stuurgroep onderwijs, vorming en werk. Deze interdepartementale stuurgroep volgt de ontwikkelingen op de vormingsmarkt en bevordert het partnerschap tussen onderwijs-, vormings- en arbeidsmarktactoren. Concrete thema's waarrond de stuurgroep partnerschappen opbouwt: een visie op de dynamisering van het opleidingsgebeuren, en kaderend daarin de afstemming tussen publieke opleidingsverstrekkers, het erkennen van verworven competenties (EVC), het stimuleren van werkplekleren (zie ook paragraaf 3.2) en het plan geletterdheid.

3.1.2 *Partnerschap bij het uitzetten van de beleidlijnen*

De traditie van intensief overleg tussen de Vlaamse Regering en sociale partners over de vormgeving van het sociaal-economisch beleid werd hierboven onder meer geïllustreerd met de bespreking van de nieuwe maatregelen uit het Vlaams Werkgelegenheidsakkoord 2005-2006 en het nieuwe actieplan voor ouderen en allochtonen in 2006. Ook op subregionaal niveau spelen de sociale partners een belangrijke rol met betrekking tot het sociaal-economisch streekontwikkelingsbeleid. In 2006 wordt in de nieuw opgerichte subregionale structuren¹² onder meer werk gemaakt van het opstellen van de streepacten.

Via de commissie diversiteit van de Sociaal Economische Raad van Vlaanderen (SERV) worden ook de vertegenwoordigers van de allochtone gemeenschappen en de personen met een handicap betrokken bij de ontwikkeling van het arbeidsmarktbeleid. Dit partnerschap kreeg in 2005 al vorm via de adviserende rol van de commissie diversiteit ten aanzien van platformteksten en actieplannen voor de betrokken kansengroepen, en wordt via het SERV-decreet structureel verankerd. Als onderdeel van het Vlaams actieplan armoedebestrijding wordt via de SERV ook de participatie van armen en hun vertegenwoordigers aan het sociaal-economisch debat bevorderd.

¹² In elke regio is een Sociaal Economische Raad van de Regio (SERR) en een Regionaal Sociaal-economisch OverlegComité (RESOC) opgericht.

3.1.3 *Partnerschap in de uitvoering*

Ook bij de uitvoering van het Vlaamse arbeidsmarktbeleid wordt de kaart getrokken van partnerschap. Dat wordt geïllustreerd door de verdere uitbouw van bestaande structuren en initiatieven zoals de lokale werkwinkels en de sectorconvenants,¹³ en wordt ook doorgetrokken naar nieuwe initiatieven zoals het 'pact jeugdwerkloosheid', waarin de lokale besturen een centrale rol toebedeeld krijgen.

Het volwaardig betrekken van diverse private actoren in de uitvoering van het Vlaamse arbeidsmarktbeleid ligt aan de basis van de proeftuin tendering. Met deze proeftuin verkent Vlaanderen in 2006 voor het eerst de mogelijkheden van de invoering van marktwerking in de reïntegratie-trajecten voor werkzoekenden. In totaal worden 6 000 trajecten voor langdurig werkzoekenden verdeeld over een 14-tal regionale loten (dus gemiddeld ongeveer 400 werkzoekenden per lot). Deze 14 loten (voor een totaal budget van 11,4 miljoen euro) werden eind 2005 op basis van een openbare aanbesteding door de VDAB gegund aan diverse private actoren. Begin 2006 gaan deze 6 000 trajecten concreet van start. De doelstelling van de proeftuin tendering is de specifieke expertise van zowel commerciële private actoren (zoals uitzendkantoren) als niet-commerciële organisaties (zoals de 'derden'-organisaties met vzw-statuuut) aan te spreken om de beleidsdoelstelling van een sluitende aanpak voor alle werkzoekenden mee te helpen realiseren.

3.1.4 *Partners voor werk aangestuurd door de regisseur*

Een succesvol partnerschap staat of valt met een efficiënte en legitieme aansturing vanuit de organisatie die hiervoor de regie-taak krijgt toegewezen. De zoektocht naar een optimale invulling van het regisseurschap binnen (delen van) het Vlaamse arbeidsmarktbeleid, waarbij de regisseur over voldoende legitimiteit beschikt om het partnerschap in goede banen te leiden en zijn taken als regisseur voldoende afgebakend zijn van zijn eventuele taken als uitvoerende partner, vormt al enige jaren een constante in het Vlaamse beleid. Vanaf 2006 krijgt de in het Vlaams regeerakkoord afgesproken 'compartimentering' van de VDAB concreet vorm in een duidelijk onderscheiden rol van VDAB als regisseur en als actor op de Vlaamse arbeidsmarkt. Deze taakverdeling tussen regie en actor loopt als een rode draad doorheen de nieuwe VDAB-be-

¹³ Via het instrument van de sectorconvenants bouwt de Vlaamse Regering een structureel overleg uit met de sectorale sociale partners. Eind 2004 was reeds een convenant afgesloten met 24 sectoren. Vanaf 2005 wordt een nieuw model van convenant ingevoerd dat sterker de nadruk legt op de afstemming tussen de pijlers onderwijs en werk. De aandacht voor de evenredige deelname van kansengroepen loopt via de zogenaamde diversiteitstoets als een horizontaal aandachtspunt doorheen deze twee pijlers.

heersovereenkomst met de Vlaamse Regering, en dient vanaf 2006 ook concreet te worden vertaald in de financiële stromen en interne structuur en organisatie van de VDAB.

Vanaf 2006 zal de bestuurlijke reorganisatie van de Vlaamse overheid onder de noemer 'Beter Bestuurlijk Beleid' binnen elk beleidsdomein voor een duidelijker onderscheid zorgen tussen de voorbereiding, monitoring en evaluatie van het beleid als taak voor het kerndepartement, en de uitvoering van het beleid door verzelfstandigde agentschappen. De belangrijkste verzelfstandigde agentschappen binnen het Vlaamse beleidsdomein Werk en Sociale Economie worden VDAB, Syntra en het Vlaams Subsidie-Agentchap.

3.2 Werkervaring werkt

Werkervaring staat centraal in heel wat nieuwe initiatieven binnen het Vlaamse beleid: we illustreerden in het eerste deel van dit artikel al dat een belangrijk deel van de nieuwe Vlaamse beleidsruimte de voorbije jaren werd ingezet voor de creatie van bijkomende werkervaringsplaatsen binnen de sluitende aanpak voor werkzoekenden en de sociale economie. Met de uitbreiding van werkervaring wordt gekozen voor een type traject dat in het bijzonder geschikt is voor het toeleiden van kansengroepen naar de arbeidsmarkt. Ook de aandacht voor het erkennen van elders verworven competenties kan begrepen worden als een initiatief om werkervaring te stimuleren door de meerwaarde ervan formeel te valideren.

Een van de centrale initiatieven uit het Vlaams werkgelegenheidsakkoord 2005-2006 is de realisatie van een sluitende aanpak binnen het bestaande stelsel van alternerend leren en werken. Dit initiatief, waarmee de Vlaamse overheid 2 500 jongeren wil bereiken, heeft tot doel om op termijn iedere deeltijds lerende jongere een passende, kwaliteitsvolle werkervaringsplaats te kunnen garanderen. In totaal wordt gestreefd naar de creatie van 1 000 bijkomende werkervaringsplaatsen.

3.3 Het wegwerken van knelpuntvacatures

Ondanks het ruime aanbod van werkzoekenden zijn er in Vlaanderen een groot aantal knelpuntberoepen of knelpuntvacatures die moeilijk ingevuld raken. Het voorkomen en bestrijden van deze structurele 'mismatch' vormt dan ook een speerpunt van het Vlaamse arbeidsmarktbeleid in 2006.

De afgelopen jaren werd in uitvoering van de ondernemingsconferentie al een premie ingevoerd voor opleidingen die toeleiden naar een knelpuntberoep¹⁴ (zie paragraaf 1.1). In het recent afgesloten werkgelegenheidsakkoord 2005-2006 werd daarnaast een bijkomende dotatie van 6,1 miljoen euro voorzien voor de VDAB voor een verhoging van de capaciteit met 1 000 opleidingen die leiden naar beroepen met een kwantitatief knelpuntkarakter¹⁵ (zie paragraaf 1.2).

Met de instapopleiding werd bovendien een nieuw instrument gecreëerd voor een bedrijfsgerichte afwerking (bij een werkgever) aansluitend bij de beroepsopleiding of studie van werkzoekenden. Deze instapopleiding is grotendeels geënt op het bestaande stelsel van Individuele Beroepsopleiding in de Onderneming (IBO). Het grote verschil met IBO is de kortere duurtijd (2 maand), de eenvoudigere administratieve procedure en de beperking tot werkzoekenden die een beroepsopleiding van minstens 400 uur hebben gevolgd of kortgeschoolde schoolverlaters die zijn ingeschreven als werkzoekende. De instapopleiding moet starten binnen de 4 maanden na het einde van de beroepsopleiding of studie. Het is tevens een tewerkstellingsmaatregel: de werkgever die een instapopleiding aanbiedt, krijgt hiervoor een financiële stimulans, en is (net zoals bij IBO) verplicht om de cursist na de opleiding een contract van onbepaalde duur aan te bieden.

Ook een versterkte toeleiding van Vlaamse werkzoekenden naar het federale stelsel van dienstencheques kan helpen om de vaak moeilijke invulling van vacatures in deze dienstenbedrijven te verhelpen en de wachtlijsten voor de gebruikers weg te werken. In 2006 worden de erkende ondernemingen (dienstencheques-werkgevers) systematisch gecontacteerd door de VDAB en wordt gezorgd voor een versterkte toeleiding via een systematische screening van kandidaat-werkzoekenden en de uitbreiding van de beroepsopleiding 'schoonmaak bij particulieren'.

3.4 ■■ *De Europese contouren van het Vlaamse beleid*

In 2006 staat de Europese dimensie van het arbeidsmarktbeleid prominent op de Vlaamse agenda. Het Europese beleidsniveau speelt immers een belangrijke rol in de totstandkoming en uitvoering van het Vlaamse beleid. Zo vormde het Europese werkgelegenheidsrichtsnoer over de preventieve en actieve aanpak van werkloosheid een belangrijke inspiratiebron bij de vormgeving van de sluitende aanpak in Vlaanderen.

14 De hoogte van deze premie bedraagt 150 tot 250 euro. In de periode van 1 september 2004 tot 31 augustus 2005 werden 18 296 premies (2 491 850 euro) aangevraagd voor opleidingen leidend naar een knelpuntberoep en 408 premies (59 850 euro) voor opleidingen leidend naar een niveau beginnend beroepsbeoefenaar.

15 Het gaat om opleidingen in de sector transport en logistiek, de bouwsector, de metaalsector, de schoonmaak, de bediendensector en de social profit.

Ook de ontwikkelingen in de Europese wetgeving zijn van belang voor het Vlaamse werkgelegenheidsbeleid. Sinds de uitbreiding van de Europese Unie in mei 2004 geldt er tijdens een overgangperiode van 2 jaar voor 8 van de 10 nieuwe lidstaten¹⁶ een beperking op het vrij verkeer van werknemers. Op 1 mei 2006 loopt deze eerste overgangperiode ten einde en dienen de diverse lidstaten (waaronder België) aan de Europese Commissie te melden of ze deze overgangsbepaling verder willen verlengen (tot 2009).

In 2006 zal ook extra aandacht gaan naar de toepassing in Vlaanderen van de nieuwe Europese regelgeving voor Staatssteun,¹⁷ en ook de gecontesteerde ontwerprichtlijn over de diensten op de interne markt (beter bekend als de Bolkestein-richtlijn) staat nog steeds op de Europese agenda. Deze Europese evoluties worden nauw gevolgd vanuit Vlaanderen en waar mogelijk wordt het Europese beleid beïnvloed. Dit gebeurt steeds vanuit het oogpunt van een goede sociale bescherming van werknemers en werkzoekenden en een kwaliteitsvolle werking van de arbeidsmarkt.

Het Europese niveau speelt ook een belangrijke rol in de uitvoering van het Vlaamse beleid. Tal van Vlaamse projecten en acties worden immers mee gefinancierd vanuit het Europees Sociaal Fonds (ESF).¹⁸ Dit Europese programma vormt dan ook een belangrijke bron van innovatie en een kader voor samenwerking tussen de Vlaamse overheid en private derden-organisaties. In 2006 loopt de huidige programma-periode van deze Europese structuurfondsen ten einde en dient de volgende programma-periode 2007-2013 te worden voorbereid.¹⁹ Het nieuwe ESF-programma zal vanaf 2007 in Vlaanderen worden ingezet om maximaal bij te dragen tot de realisatie van de doelstellingen uit de beleidsnota werk, daarbij rekening houdend met de nieuwe beleidskeuzes (onder andere de tendering) en de prioriteiten uit het Vlaams hervormingsplan 2005-2008 in het kader van de Lissabon-strategie.²⁰

16 Tsjechië, Estland, Hongarije, Letland, Litouwen, Polen, Slowakije en Slovenië (niet Cyprus en Malta).

17 Diensten Algemeen Economisch Belang, Actieplan Staatssteun 2005-2009, voorbereiding nieuwe horizontale vrijstellingen werkgelegenheidssteun, opleidingssteun en de minimis tegen 2007.

18 Zo is anno 2004 in Vlaanderen ongeveer 16% van het totale budget voor de begeleiding en opleiding van werkzoekenden Europees van oorsprong (37 miljoen euro ESF-middelen op een totaal budget van 230 miljoen euro).

19 De timing van het Vlaamse debat over de nieuwe ESF-programmatie is vanzelfsprekend mede afhankelijk van het verloop en het resultaat van de onderhandelingen over de financiële perspectieven van de Europese Unie na 2006, en de gevolgen hiervan voor de toekomst van de structuurfondsen op het Europese niveau.

20 De nieuwe Europese Commissie opteerde bij haar aantreden in 2004 voor een vereenvoudiging van het Lissabonproces en een prioritaire focus op groei en jobs. De Europese werkgelegenheidsstrategie wordt vanaf 2005 geïntegreerd in de hernieuwde Lissabon-strategie. De lidstaten werden gevraagd om tegen het najaar van 2005 een nationaal hervormingsprogramma op te maken waarin ze hun centrale sociaal-economische beleidskeuzes voor de periode 2005-2008 presenteren in het licht van de geïntegreerde richtsnoeren voor economie en werk ('groei en jobs'). Ook Vlaanderen maakte een dergelijk hervormingsplan op. Het Vlaams Lissabon hervormingsplan 2005-2008 werd op 30 september 2005 besproken met de sociale partners in VESOC en op 7 oktober 2005 goedgekeurd door de Vlaamse Regering.

4 *Besluit*

In deze bijdrage presenteren we een overzicht van de belangrijkste Vlaamse beleidskeuzes inzake werk en sociale economie voor 2006. De belangrijkste bronnen waren daarbij het Vlaams Werkgelegenheidsakkoord 2005-2006 en de nieuwe beleidsbrieven.

Om te komen tot een volledig sluitende aanpak voor kortdurig en langdurig werkzoekenden en zo een aantal structurele knelpuntvacatures weg te werken, investeert de Vlaamse overheid fors in een versterkte begeleiding, opleiding en werkervaring voor werkzoekenden.

In uitvoering van de ondernemingsconferentie werd reeds in 2004 een extra budget van 26 miljoen euro vrijgemaakt voor de realisatie van deze sluitende aanpak. Onder impuls van het nieuwe werkgelegenheidsakkoord (en de ondernemingsconferentie) werd in 2005 nogmaals 29 miljoen euro extra vrijgemaakt voor een versterking van de trajectbegeleiding, opleiding en werkervaring voor werkzoekenden.

In 2006 gaat vooral extra aandacht naar de preciaire arbeidsmarktpositie van ouderen, allochtonen en kortgeschoolde jongeren. Voor elk van deze drie kansengroepen komt er een specifiek actieplan in 2006. De concrete inhoud van deze actieplannen wordt bepaald in overleg met de sociale partners.

Een belangrijk accent in het Vlaamse arbeidsmarktbeleid in 2006 is dan ook het versterkte partnerschap in de voorbereiding en de uitvoering van het beleid. De traditie van intensief overleg met de sociale partners wordt verder gezet en aangevuld met nieuwe partners zoals de vertegenwoordigers van de allochtone gemeenschappen en van de personen met een handicap.

Ook in de uitvoering van het beleid kiest de Vlaamse Regering voor een partnerschapsbenadering: met lokale besturen en sectorale organisaties via het sluiten van convenants, met private actoren via de publieke aanbesteding van trajecten voor werkzoekenden.

De nadruk op partnerschap vormt ook een belangrijk accent in de nieuwe werking van VDAB en haar nieuwe beheersovereenkomst met de Vlaamse Regering. Vanaf 2006 moet een transparant onderscheid tussen de taken van VDAB als actor en regisseur een solide basis bieden om dit partnerschap in goede banen te leiden.

Cijferbijlage: www.steunpunwav.be, publicaties